

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szakmai beszámolója

„A FSZEK Ballagi-gyűjteményében található egyedi, muzeális kiadványok restaurálása 2024” című pályázatról

Pályázati azonosító: **505111/04862 (208111/00154)**

Pályázatunk a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének védett, muzeális dokumentumainak restaurálására irányult. A megítélt összeg 7 muzeális könyv helyreállítására biztosított fedezetet. A restaurálást Kalocsai László egyéni vállalkozó végezte el.

A Budapest Gyűjtemény állományába tartozó dokumentumok jelentősége:

A Ballagi-gyűjtemény 1911-ben került a Fővárosi Könyvtár tulajdonába. Összeállítója Ballagi Géza (1851-1907) történész, akadémikus, a sárospataki jogakadémiai tanára, országgyűlési képviselő volt, aki elsősorban a magyar politikai kérdések 18-19. századi irodalmát gyűjtötte, különös tekintettel, a röpiratokra, a vitairatokra és a választási nyomtatványokra. A művek magyar, német, francia, valamint latin nyelvűek. A magángyűjtemény a megvásárláskor körülbelül 9700 művet tartalmazott, ezek egy része már ekkor általában 5-15 művet tartalmazó kolligátumokba kötve került az állományba. Szorosabban véve ez a 441 gyűjteményes kötet, benne 4830 mű, alkotja a Ballagi-gyűjteményt.

A magyar politikai gondolkodás fejlődését kutató történészek számára a gyűjtemény páratlan forrás, eszmétörténeti értékei miatt az utóbbi években egyre több egyetemi oktató hívja fel diákjai figyelmét az anyagra.

A kötetekben szereplő művek nagy része máshol már elérhetetlen, mivel a rövidebb terjedelmű vitairatok műfaji okokból az átlagnál lényegesen veszendőbb kiadványok. Habár a könyvtár rekonstrukciója (1997-2000) óta raktári elhelyezésük szakmailag megfelelő, sajnos a korábbi hányattatások nyomai több példányon is meglátszanak. Bár régiségeink védettek, olvasóink számára hozzáférhetőek. Magyarország legnagyobb közkönyvtárában e könyvek forgása nagyobb, mint amit koruk, állapotuk alapján biztonsággal elviselnének, lapjaik, kötéseik, fűzéseik az esetenkénti intenzív használat miatt óhatatlanul erősen rongálódtak. Ezen felül a kolligátumok szétesése is komoly állományvédelmi veszélyek forrása. Pályázataink révén arra törekszünk, hogy a Ballagi-gyűjtemény restaurálásra szoruló kötetait minél egységesebb formában, ha lehetséges, az eredeti kötések megtartása mellett állítsassuk helyre.

A Budapest Gyűjtemény állományából az alábbi kiadványok restaurálására kerülhetett sor az NKA-támogatás segítségével:

Félvászon kötésű könyvek (Ballagi Géza politikai röpiratgyűjteménye); 7 kolligátum-kötet

Raktári jelzet: Ballagi 83, Ballagi 98, Ballagi 149, Ballagi 150, Ballagi 170, Ballagi 171, Ballagi 394

A restaurátor a helyreállítási munkafolyamatot az anyagvizsgálat elvégzésével kezdte, majd köteteket mechanikus, száraz tisztításnak vetette alá. Ezután a kötések leválasztotta a könyvtestekről, illetve megtörtént az eredeti kötészvászon és a borítópapírok leválasztása is a kötéstáblákról. Ez utóbbiakat tisztította, majd következett a kártevővédelem és a konzerválás. A kötetek eredeti fűzését állapotfelmérés után a restaurátor megtartotta vagy eltávolította.

A következő munkafázis az előzékek leválasztása, a belívek szétválasztása, valamint a korábbi javítások, ragasztások eltávolítása volt. Ezt követte a kötetek lapjainak, íveinek, és az előzéklapoknak a tisztítása, szükség szerinti semlegesítése, az állapotuk által megkívánt módokon. (CaOH fürdő, Neschen fólia, Bookkeeper). A restaurátor a lapokat, íveket és előzéklapokat ahol szükséges volt papíröntéssel, illetve japánpapírral javította, kiegészítette, valamint megerősítette. Ezután az íveket újra fűzte vagy az eredeti fűzést megerősítette. A könyvtestet ezt követően alkalmassá tette a konzervált, javított vagy az újra készített kötés hordozására, majd kialakította az oromszegőket. A restaurálást az az eredeti borító anyagokkal (gerincvászon és borító papírok) elkészített új kötések visszahelyezésével fejezte be.

(További részletek és fényképek a mellékelt dokumentációban.)

A szakmai beszámoló a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár honlapján, az alábbi linken található meg:

<https://fszek.hu/page/palyazatok>

Ezúton köszönjük meg a Nemzeti Kulturális Alap Könyvtárak és Levéltárak Kollégiumának a támogató döntést, amivel elősegítették a ránk bízott értékek megőrzését.

Budapest, 2025. november 20.



Nagy Gábor
pályázati felelős

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

NKA PÁLYÁZAT EGYEDI MÚZEÁLIS KIADVÁNYOK RESTAURÁLÁSÁRA

FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR

NKA Könyvtárak és Levéltárak Kollégiuma, pályázat azonosító: 505111/4862 (208111/00154)

2025 szeptember 5.

Könyvek állapotleírása

A Ballagi gyűjtemény kiválasztott példányai a korábbiakkal megegyezően sérült, hiányos kolligátumok, szakadt, többnyire leszakadt táblájú, vagy gerincű félvászon kötésekkel, többféle, márvány mintás nyomdai vagy kézi festésű papír borítással. A kötések anyagai többnyire szennyezettek, szakadozottak, hiányosak, néhol gombakártevők tevékenységének nyomaival, több helyen vízkár, nedvesedések nyomaival.

Oromszegők eredetileg nem készültek.

A művek kötéstáblái – többnyire a sarkoknál – hiányosak, a borító papírok leginkább a tábla éleken sérültek, kopottak.

Minden kötet erősen savas belíveket is tartalmaz, a széleken többnyire szakadozott, hiányos előzékekkel, és beragasztott ex librisrel rendelkezik.

A könyvtestek állapota változó, gerincük gömbölyűsége laposodott, illetve ellenkező irányba fordult, ami a terhelhetőséget (olvashatóságot) jelentősen rontja.

A jellemző technológia szerinti befűrészt zsinagreg történi fűzések elengedtek, szakadozottak, a lapok megtartása megszűnt. Korrekció nélkül a javított, konzervált eredeti kötéstáblát, vagy az új kötetet nem tudják megtartani.

Több kötetben a lepusztult fűzés következtében egyes lapok rögzítés nélküliek, kiesnek. A kötetek kolligátum jellege miatt elpiszkolódott, erősen gyűrött és szakadt, hiányos lapok – sok esetben a magas facsiszolat tartalom miatti előrehaladott savas bomlás nyomaival – szintén több kötetben találhatóak.

Elvégzett beavatkozások

Dokumentáció készítése az állományvédelmi beavatkozások teljes folyamata alatt.

Anyagvizsgálatok elvégzése (anyagfajták, savtartalom meghatározása, festékek, bélyegző festékek, tinták, ragasztó anyagok).

Mechanikus, száraz tisztítások.

A kötések leválasztása a könyvtestekről, eredeti kötészíj és borítópapírok leválasztása a kötéstáblákról, tisztításuk, megelőző kártevővédelmük, konzerválásuk.

Állapot szerint az eredeti fűzés megtartása, vagy eltávolítása.

Előzékek leválasztása, belívek szétválasztása, korábbi javítások, ragasztások eltávolítása.

A kötetek lapjainak, íveinek, és az előzéklapoknak a tisztítása, szükség szerinti semlegesítése, állapotuk szerint szükséges módokon (CaOH fürdő, Neschen fólia, Bookkeeper).

A kötetek lapjainak, íveinek, és az előzéklapoknak a javítása, kiegészítése, megerősítése (papíröntés, japánpapírral történő kiegészítések, javítások).

Az ívek újrafűzése, vagy az eredeti fűzés megerősítése.

Könyvtest kialakítása a konzervált, javított vagy újra készített kötés hordozására.

Oromszegők készítése.

Új kötés készítése az eredeti borító anyagok (gerincvászon és borító papírok) visszahelyezésével.

Részletezés

beavatkozás	érintett kötet						
	83	98	149	150	170	171	394
borítópapírok és előzékek semlegesítése (CaOH)	×	×	×	×	×	×	×
savas belívek semlegesítése (CaOH)				×	×		×
savas belívek semlegesítése (Neschen fólia)	×	×	×	×	×	×	×
savas belívek semlegesítése (Bookkeeper oldat)		×			×		×
oldódó pecsét levédése	×	×			×	×	
előzéklap pótlása				×			
hiányok kiegészítése papíröntéssel						×	
új fűzés készítése	×		×	×	×		×
megelevő fűzés megerősítése		×				×	

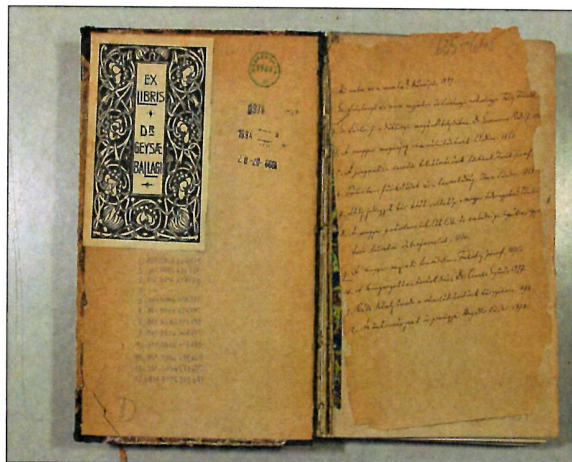
A konzerválás, restaurálás során használt anyagok jegyzéke:

mechanikus tisztítás:	Wishab radírszivacs (Ceiba kat. 40111), radírpor, latex szivacs, mikroszálas törölkendő, puha szőrű ecset
színezékek, bejegyzések rögzítése:	Regnal SI, ciklododekán, Klucel G
keményítő, enyv eltávolítása:	lokális CMC zselés duzzasztás (esetenként Beerzym Amyl enzim vizes oldata (0,5-1% tartalommal) után mechanikus, karbamid
korábbi javítások eltávolítása:	szerves oldószerek szükség szerinti keverékei (alkohol, könnyűbenzin, aceton, toluol, etil-acetát, dimetil-formamid)
tisztítószer:	zsíralkohol, glutofix
semlegesítés:	CaOH, Bookkeeper, Neschen R40
fertőtlenítés, preventív gombavédelem:	preventol, thymol alk. old.
utánerővezetés, megerősítés:	glutofix, Klucel G, zselatin
ragasztók:	búza- és rizs keményítő, PVAc, glutofix, enyv
javítások, kiegészítések:	papírpép, japánpapírok, fátolpapír, lehetőség szerinti korabeli eredetű semlegesített papírok, tartós papír, merített papír

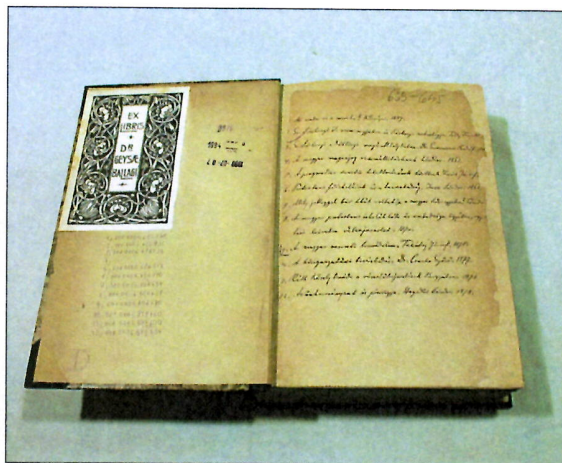
Az elvégzett beavatkozások 105 munkaórát vettek igénybe.



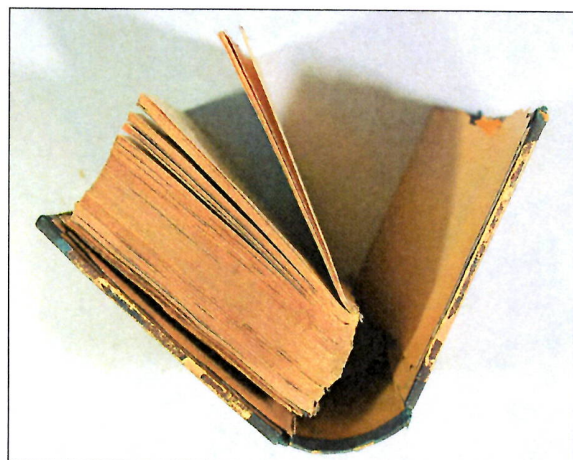
Kalocsai László
tárgyrestaurátor művész
III-8104/08



BALLAGI 83



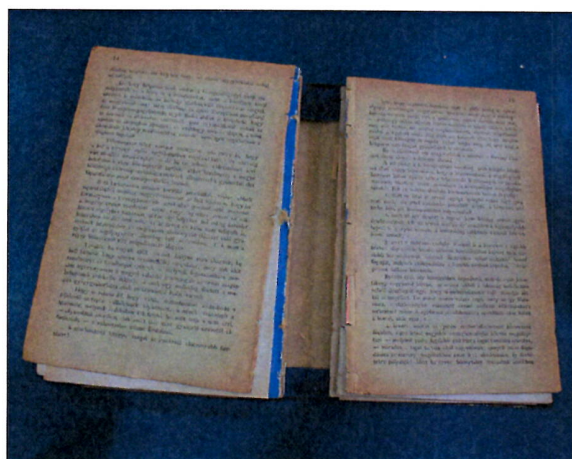
BALLAGI 83



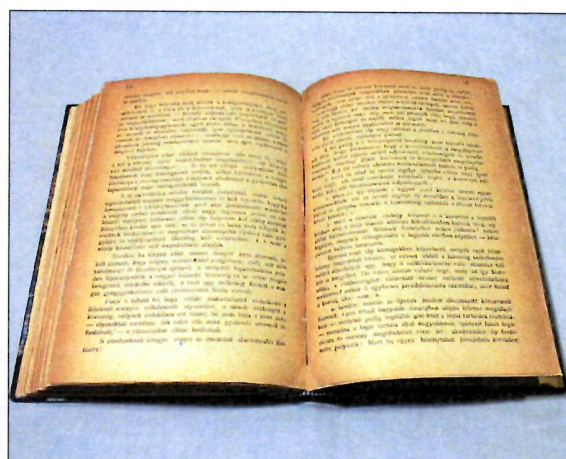
BALLAGI 98



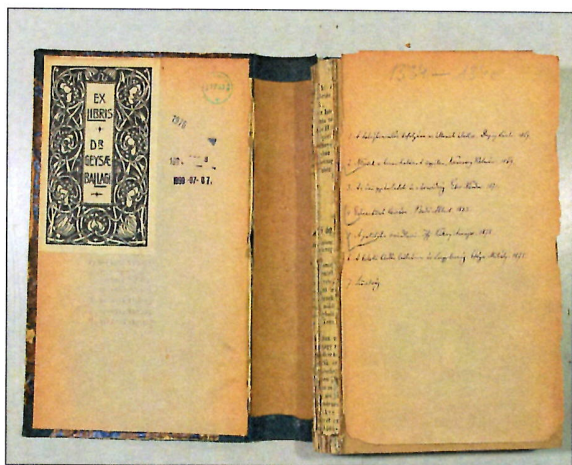
BALLAGI 98



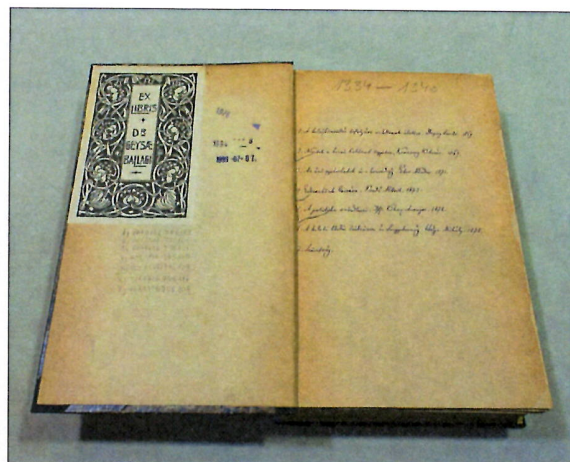
BALLAGI 149



BALLAGI 149



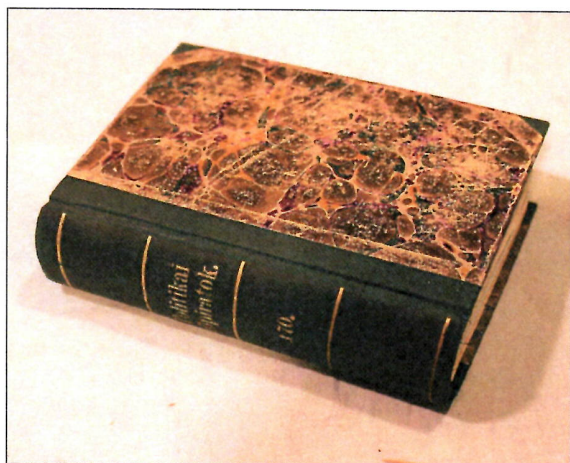
BALLAGI 150



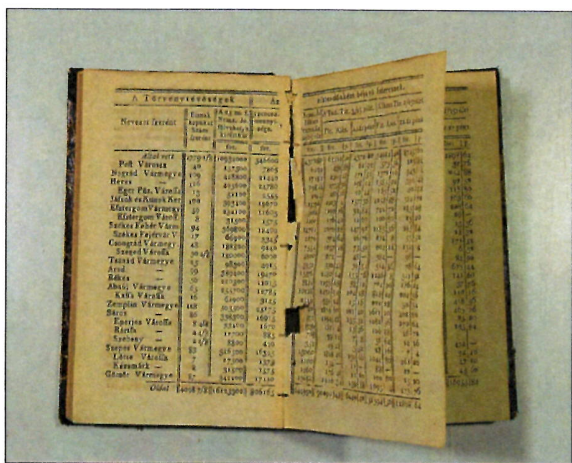
BALLAGI 150



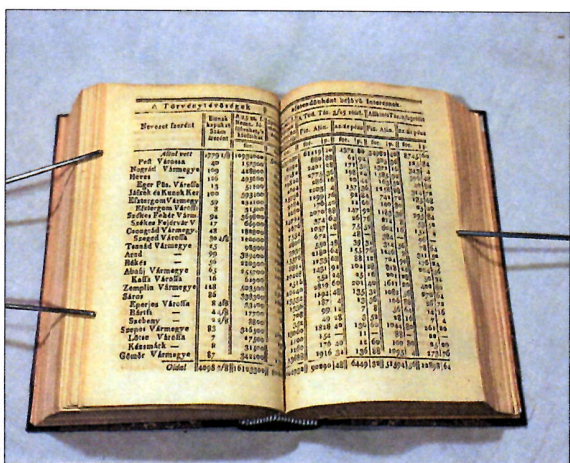
BALLAGI 170



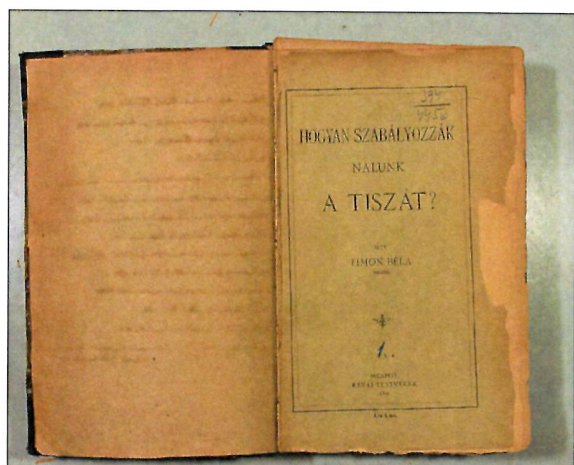
BALLAGI 170



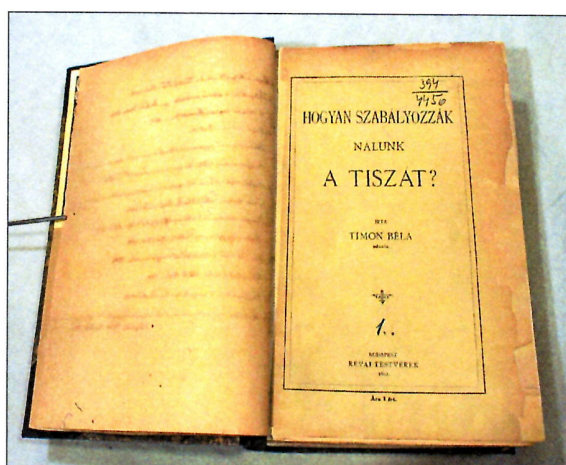
BALLAGI 171



BALLAGI 171



BALLAGI 394



BALLAGI 394

Képernyőkép a szakmai beszámoló Hungaricana oldalra történő feltöltéséről

NKA pályázati beszámolók

NKA pályázati beszámolók / Keresés: 505111/04862

Intézmény neve	Pályázat címe	Megítélt összeg	Pályázati azonosító	Fájl
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	„A FSZEK Ballagi-gyűjteményében található egyedi, muzeális kiadványok restaurálása 2024”	995000	505111/04862	Megtekintés

NEMZETI KULTURÁLIS ALAP

Könyvtárak és Levéltárak
Kollégiuma

Pályázati azonosító: 505111/04862

Nyilatkozat

az uniós állami támogatási szabályoknak a Kedvezményezett részére nyújtandó támogatásra történő alkalmazhatóságáról

Alulírott **Kovácsné Koreny Ágnes** a **Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár** képviselőjében eljárva kijelentem, hogy az általam megvalósított tevékenység tekintetében az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett **állami támogatás fogalmáról szóló bizottsági közlemény** (2016/C 262/01) **196. pontjában meghatározott**, az alábbiakban felsorolt **feltétel teljesült**:

- a támogatandó tevékenységből megvalósuló szolgáltatásokat elsősorban magyar állampolgárok veszik igénybe, ezért a támogatásban részesített tevékenység más tagállamok piacaira és fogyasztóira legfeljebb marginális hatást gyakorol.

Jelen nyilatkozattal kötelezettséget vállalok arra, hogy a feltétel teljesülését alátámasztó tényeket, körülményeket és bizonyítékokat a szakmai beszámolóban részletesen bemutatom az alábbiak szerint:

1. A támogatott tevékenység megvalósítási helyének (helyszíneinek) ismertetése,
2. A támogatott tevékenység céljának ismertetése, és a megvalósulás körülményeinek bemutatása (a programmal elérendő cél, a megvalósításban résztvevők, a szolgáltatást igénybe vevők körének ismertetése).

Kelt: Budapest, 2025. november 17.



pályázó képviselője



NEMZETI KULTURÁLIS ALAP

Könyvtárak és Levéltárak Kollégiuma

Pályázati azonosító: 505111/04862

Nyilatkozat

az uniós állami támogatási szabályoknak a Kedvezményezett részére nyújtandó támogatásra történő alkalmazhatóságáról

Alulírott **Eszter Károly** a **Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár** képviselőjében eljárva kijelentem, hogy az általam megvalósított tevékenység tekintetében az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett **állami támogatás fogalmáról szóló bizottsági közlemény** (2016/C 262/01) **34. pontjában meghatározott**, az alábbiakban felsorolt **feltétel teljesült:**

- a támogatandó tevékenység nem minősül gazdasági tevékenységnek, az általam benyújtott pályázatba foglalt tevékenységek kapcsán piaci bevételeim nem érik el működési költségek legalább felét.

Jelen nyilatkozattal kötelezettséget vállalok arra, hogy az általam benyújtott beszámolóban a fenti feltétel teljesülését alátámasztó tényeket, körülményeket és bizonyítékokat helyszíni ellenőrzés esetén rendelkezésre bocsátom, továbbá a pénzügyi elszámolás során a támogatott tevékenységgel kapcsolatban felmerült költségeket jogcímek szerinti bontásban, részletesen bemutatom.

Kelt: Budapest, 2025. november 21.

Eszter Károly

pályázó képviselője

